

Posudek diplomové práce

Typ posudku: oponentský posudek

Autorka práce: Lucie Staniczková

Název práce: Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se zaměřením na základní školy Praha 2

Autorka posudku: Magdalena Mouralová

Lucie Staniczková se ve své práci zaměřila na inkluzi žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (dále SVP), konkrétně na praxi škol na Praze 2 týkající se žáků s poruchou autistického spektra. Autorka se soustředí na implementační praxi a zkušenost liniových pracovníků na úrovni škol, vychází přitom především z provedených polostrukturovaných rozhovorů s řediteli, třídními učiteli a asistenty na třech školách Prahy 2, kde jsou vyučováni i autističtí žáci. Téma inkluze žáků se SVP je vysoce aktuální i kvůli nedávné novele školského zákona a související mediální debatě.

Struktura práce je víceméně standardní, osobně bych uvítala zařazení vymezení některých pojmů spíše do úvodu (žák se speciálními vzdělávacími potřebami, inkluze), některé by bohatě stačilo vymezit v poznámce pod čarou (např. individuální vzdělávací/výchovný plán, školská poradenská zařízení). Autorka také zcela nectí smysl různých částí práce, a tak např. v teoretických východiscích předjímá některá zjištění, v metodologické kapitole hodnotí projekt, který je východiskem. Z hlediska výstavby práce je však významným problémem její nízká konzistence – práce moc nedrží pohromadě. To se projevuje už ve formulaci cílů, kde autorka nejprve uvádí (jeden) cíl, který de facto obsahuje cíle čtyři¹, pak dva „hlavní cíle“, a pak ještě dva „výzkumné cíle“. Cíle navíc sledují trochu jinou linku než rozhovory a jejich prezentace (např. v cílech a otázkách není zmínka o asistentech). Zaměření pouze na žáky s poruchou autistického spektra by se mělo objevit již v názvu a určitě i v úvodu, což se nestalo. V práci je řada odboček a drobných nedotažených větví (např. projekt „Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR (2013–2015)“ je prezentován jako jedno z východisek a rozebírán v metodologii, ale pak se s ním již dále nepracuje, nepočítáme-li jednu větu týkající se asistentů pedagoga).

Nejslabším článkem práce je teoretické uchopení, resp. spíše neuchopení. Autorka de facto nepracuje s žádnými teoriemi, jediné adekvátní východisko je představení veřejněpolitických nástrojů, což je bezpochyby použitelný rámec, nicméně většina textu se s ním zcela mýjí a v empirické práci, která by měla tvořit jádro práce, se s ním vůbec nepracuje. Významnou část teoretické kapitoly představuje rozbor čistě hodnotových konceptů (právo na vzdělání) či věcných východisek (role rámcových vzdělávacích programů, popis rozvojových programů). Autorka tedy v práci neprokázala, že rozumí tomu, co je to teorie, a že je schopná svůj výzkum adekvátně teoreticky zarámovat (s ohledem na jeho zaměření samotného a výstupy by se hodily např. teorie z oblasti implementace, koncept liniových pracovníků či diskuse role různých aktérů ve vzdělávací politice a jejich vztahů). Velmi slabé je i využití literatury v teoretické kapitole.

V metodologické kapitole se autorka věnuje především datům a jejich sběru. Zcela chybí popis způsobu analýzy dat, což ale pramení z toho, že data nijak analyzována nejsou, sebrané výpovědi (náhledy, zkušenosti) jsou pouze představeny ve třech hrubých tematických okruzích (všeobecně organizační záležitosti, zkušenosti s autistickými žáky, zkušenosti s okolím). I v rámci představení dat by bylo vhodné jasněji specifikovat počty respondentů, s nimiž byl

¹ „Mým cílem v práci je popsat a analyzovat systém fungování vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v rámci základních škol Prahy 2. Identifikovat nejzávažnější omezení, k nimž dochází díky současnému nastavení systému, a pokusit se navrhnout reálné řešení této situace pomocí metodických a analytických postupů.“

veden rozhovor; v metodologické kapitole také není zmíněn dotazník, na jehož základě byly vybírány školy relevantní pro šetření, v prezentovaných tabulkách o počtech integrovaných žáků chybí nějaký údaj, k němuž by šla čísla vztáhnout (celkový počet žáků, počet žáků s danou potřebou). Dále postrádám diskusi omezení a rizik zvoleného přístupu (např. profesní role autorky a rizika jejího pracovního vztahu s některými respondenty; rizika vedení společného rozhovoru s řediteli, učiteli a asistenty).

Z hlediska argumentačního je práce průměrná. V práci je řada nedostatečně doložených tezí (především v kapitole 5 a úvodu, ale i jinde – namátkou: „integrace je agendou mnoha českých i zahraničních politiků“ – str. 19;). Některé informace jsou zastaralé, nepřesné nebo vyloženě nesprávné:

- novela školského zákona týkající se inkluze (Zákon č. 82/2015 Sb.) již vešla v platnost, stejně jako je platná prováděcí vyhláška (č. 27/2016 Sb.) – autorka v obou případech tvrdí opak;
- prezident Zeman nevetoval novelu týkající se inkluze, ale až tu další;
- u diagnózy autismu se rozhodně nejedná „vždy o stejnou definici“, jak tvrdí autorka na str. 36 – samotný odborný termín poruchy autistického spektra, který je správnější než autorkou používaný autismus, ukazuje na různost a rozmanitost projevů a definic;
- v kauze diskriminace romských žáků rozhodně nebyl (a nemohl být) žalován vzdělávací systém, jak tvrdí autorka na str. 19, ale Česká republika.

Rovněž formální úroveň práce je průměrná, je v ní řada drobných nedostatků (chybějící zdroj u tabulek a jejich špatné zformátování, ne vždy zcela korektní uvádění citací), občasné překlipy a chyby (např. 21, 24, 29, 31, 55, 57), vyšinité vazby, typografické nedostatky a pochybení (jednopísmenná slova na konci řádku, záměna spojovníku a pomlčky, chybné psaní %, nesmyslně velká mezera mezi odstavci, chybějící interpunkce v seznamech ad.). Elektronické verzi práce chybí úvodní listy (název, autor atd.), nemá číslované strany a nefunkční obsah (v tištěné je to v pořádku). Za závažnější formální pochybení považuji...

Shrnutí: Práce splňuje většinu nároků kladených na diplomové práce. Za zásadní nedostatky považují především absenci teoretického ukotvení, nízkou koherenci textu a pouze popisnou prezentaci dat. Nicméně autorka má představu o tom, jak vypadá odborný text a je schopná to víceméně úspěšně realizovat, sebrala zajímavá data a práce z hlediska věcného přináší několik netriviálních poznatků. Z výše uvedených důvodů **doporučuji práci přijmout k obhajobě** a hodnotit ji známkou „dobře“, při přesvědčivém výkonu u obhajoby (a zodpovězení položených otázek) případně i známkou „velmi dobře“.

Otázky k obhajobě:

1. Co jsou hlavní zjištění Vašeho výzkumu? Čím přispívají k poznání fenoménu inkluze? Lze je nějak vztáhnout k dalšímu vědění – k nějaké teorii nebo výsledkům jiných výzkumů?
2. Jaká jsou rizika a omezení zvoleného metodologického přístupu? Snažila jste se nějak o jejich předcházení či zmírňování? Jak jinak by bylo možné zkoumat zvolenou problematiku?

13. 6. 2016

Magdalena Mouralová